

Jan van Mersbergen
Zo begint het

Roman

Cossee
Amsterdam

De navelstreng wordt doorgeknijpt. Het kind heeft even op haar borst gelegen en het ademde en zij hijgde en vloekte onophoudelijk. Een deken omsloot hen beiden. Ze legde een hand tegen het achterhoofdje – het is een jongen, hoorde ze iemand zeggen – en ze voelde het kleine lichaam op haar huid, warm, klam, zacht en stevig, en bijna gewichtloos, en ze kneep haar ogen toe, drukte haar kiezen op elkaar tot haar kaken pijn deden, om de vermoeidheid te verdrijven, om de pijn in haar lijf niet te voelen. Van blijdschap. En nu pakt de verloskundige het kind met één hand op en omdat de vader van het kind er niet is, geeft ze de stagiaire eerst een klemmetje en daarna de kromme schaar.

Knip.

Het kind wordt door de stagiaire drooggemaakt en aangekleed, en de verloskundige vraagt haar of ze haar zoon vast wil houden. Ze knikt en neemt hem in haar handen. Ze houdt hem heel stil, bekijkt het onbekende gezicht. Ze hoort hem ademen. Een mooi kind. Ze noemt hem Max.

De verloskundige vraagt haar of ze hulp heeft.

Ja, zegt ze. Zijn moeder zal komen.

Wiens moeder?

Die van Steven.

Wie is Steven?

Ze knikt naar het kind en zegt: Dat is zijn vader.

Max is vroeg in de avond geboren en als de verloskundige en de stagiaire de deur uit zijn – red je het wel? red je het wel? – ligt ze op bed, en het kind ligt naast haar in een spijlenbed waar een hemeltje boven hangt, en het laatste zonlicht valt op het hemeltje, door de balkondeuren. Het kind slaapt. Ze ziet de baan licht over het bed schuiven, smaller worden, dan verdwijnen. Het wordt schemerig, het blijft warm. Ze voelt zich goed, ze heeft nu geen pijn, ze heeft alleen vreselijke honger. Ze belt een afhaalchinees en laat babi pangang en saté bezorgen. Als er wordt aangebeld doet haar hele lijf pijn. Met moeite kan ze bij de trap komen en de deur opendoen. De jongen die het eten brengt, treft haar in bed. Hij kijkt om zich heen. Dan kijkt hij op een briefje dat op de plastic zak geplakt is en hij zegt: Voor Evana? Ze knikt. Dan ziet de jongen het bedje met het kind. Net geboren, zegt ze en de jongen komt dichterbij, zet de plastic zak op het bed en kijkt naar het kind. Evana wil opstaan, maar de jongen zegt: Blijf maar liggen. Ze wijst hem haar portemonnee en hij haalt er geld uit en stopt er wisselgeld in. Hij haalt zelfs bestek uit de keukenla en voor hij de deur achter zich dichttrekt zegt hij: Veel geluk.

Ze haalt de bakjes uit de plastic tas en kijkt even naar het kind. Max draait zijn hoofd, opent een moment zijn ogen. Langzaam schuift ze naar de rand van het bed, legt een hand tegen het voorhoofd van het kind en zegt: Ga maar slapen. En Max slaapt verder, met gebalde vuisten tegen zijn wangen. Ze haalt de deksels van de bakjes en eet, zittend in bed. Het is allemaal net echt.

Tegen middernacht wordt het kindje wakker. Evana heeft kort geslapen. Ze geeft hem de borst en trekt zijn mutsje recht en als hij weer in het spijlenbed ligt en slaapt, draait ze zich op haar zij en voelt haar hart kloppen in haar lijf, en het is alsof ze haar eigen hart voor het eerst voelt kloppen. Alsof niet alleen haar zoon geboren is, maar zijzelf ook pas net op deze wereld is.

In de nacht onweert het. De regen klettert op het balkon. Een lichtflits schiet over het huis, verlicht een moment het raam en het bed

en ze wacht op de donder en luistert dan naar de regen tot de bui over de stad heengetrokken is en de straten vol plassen zijn, en de stad weer stil. Ze hoort voetstappen tussen de huizen, de echo gedempt door het water. Ze hoort haar zoon geluiden maken in zijn slaap, heel zacht. Godsamme, zegt ze en ze probeert te begrijpen wat er gebeurd is, ze schudt haar hoofd en die lange, warme zomernacht, die een minimaal aantal uren van duisternis kent, ligt ze wakker, en die nacht heeft ze werkelijk het idee dat dit geluk de rest van haar leven zal duren.

Samen met vier broertjes en vijf zusjes wordt hij geboren, op de vierde etage van een flat in Overtoomse Veld. Zijn moeder is een Mechelse herder. Wie zijn vader is, weet niemand, maar hij zal zwart geweest zijn, en groot. Vier jaar geleden is het nu, op een paar dagen na. Ze zijn geboren in een kartonnen doos in de keuken en direct na de geboorte wordt hun moeder opgesloten in de badkamer. Ze maakt geen geluid. Ze gaat op de koude tegels liggen, in het licht van de kale gloeilamp die aan twee elektriciteitsdraden aan het plafond hangt. De puppy's blijven in de doos tegen elkaar aan liggen. Met nog gesloten ogen zoeken ze elkaars warmte.

Aan het einde van de nacht schuifelt Evana door de slaapkamer, een kraamverband tussen haar benen. Pijn. Ze heeft vijf hechtingen. Ze bloedt. Een stekende pijn. Haar benen zijn zwaar en haar bekken doet pijn. In haar maag rommelt het. Ze voelt zich ook sterk, onwaarschijnlijk sterk, in haar hoofd, en ze voelt zich leeg in haar hoofd en leeg in haar buik en godverdomme wat doet het pijn. Ze kan geen spier in haar lichaam aanwijzen die geen pijn doet.

Ze duwt de balkondeuren open en op het balkon rookt ze een sigaret. Ze draagt een t-shirt met daar overheen de badjas van Steven. Het is aardedonker en het is nog fris. Haar voeten worden koud. Ze gaat op bed liggen en ze slaapt en die ochtend geeft ze Max een keer de borst en de jongen slaapt verder. Ze had niet verwacht dat hij zo-

veel zou slapen. Zodra het negen uur is, pakt ze de telefoon. Ze draait het nummer. De gevangenebewaarder neemt de telefoon op. Goede-morgen, zegt hij. Met Patrick.

Ze zegt: Voor Steven.

Ik denk dat ik wel weet waar het over gaat, zegt de man. Mag ik je al feliciteren?

Ja.

Gefeliciteerd. Hij belt je zo terug.

Bedankt, Patrick.

Ze hangt op en wacht. Het duurt niet lang voor de telefoon overgaat. Stevens stem is fluisterend: Wat is er?

Een jongen.

Een jongen, herhaalt hij met vlakke stem.

Hij is er al, zegt ze.

Godverdomme. Hij is er al?

Twaalf dagen te vroeg.

Voor mijn verlof.

Ze wil hem vertellen dat ze een bevalling van achttien uur heeft gehad, dat het goed gegaan is, dat ze een gezonde jongen van acht pond hebben, en dat hij in zijn bedje ligt te slapen, maar de stem van Steven is koel en vol teleurstelling en ze zegt: Godver, kun je niet iets anders zeggen.

Hij zegt: Wat nou?

Wat nou?

Ja. Ik wilde erbij zijn.

Je had erbij kunnen zijn.

Een korte stilte.

Was mijn moeder erbij?

Die ook niet.

Is die er nu?

Nee, ik moet haar nog bellen.

Godver.

Dan is de lijn stil. Zijn ademhaling is ook verdwenen, alsof hij de

hoorn tegen zijn borst drukt. Ze luistert. Dan zegt hij: Waarom heb je niet gebeld? En zonder haar antwoord af te wachten: Als je gebeld had, had ik misschien weg gekund.

Ik had geen tijd.

Hij vloekt en dan zegt hij: Je wist toch dat ik erbij wilde zijn.

Nee, zegt ze, dat wist ik niet.

Wat zeg je?

Anders was je er wel bij geweest.

Rot op, zegt hij en met een klap gooit hij de hoorn op de haak. Ze hangt op. Rot zelf op, zegt ze. Maar ja. Dat heb je al gedaan. Je doet niet anders, godverdomme.

Ze gaat naast het bed op de vloer zitten en ze kijkt naar Max en het kind geeft haar dat gevoel van kracht en geluk terug en ook nu denkt ze dat daar niets tussen kan komen en dat het een eeuwigheid zal duren. Het duurt echter tot halftien diezelfde ochtend, want dan bereikt haar een nieuwsbericht, in de krant, en de bezorger van het nieuws is de kraamhulp.

Ze wast zijn gezicht. Op de tafel naast het bed staat een bakje water, aan het voeteneinde gloeit de televisie, om haar hand kleeft een washandje en aan de bewegingen van dat washandje is af te lezen dat ze betaald wordt om hem te wassen. Ze heet Edyta en komt uit Polen. De gordijnen zijn dichtgeschoven, de kamer is schemerig. Ze gaat met het washandje over zijn voorhoofd, over zijn ogen, zijn neus, zijn mond. Op het scherm verschijnt een moeder die haar kinderen naar school stuurt met crackers in hun tas. De kinderen lopen de straat uit, de moeder zwaait.

Hij ligt heel stil in het bed. Hij maakt geen geluid. Hij kijkt naar de televisie. Zijn gehoor is heel slecht, dat was al zo. Alleen zijn ogen hebben leven. Zijn oogleden bewegen, zijn pupillen glanzen en volgen de bewegende beelden.

Sinds hij niet meer kan praten, sinds duidelijk is dat hij nooit meer zal kunnen praten, dat er geen verbetering zal komen, praat

Edyta tegen hem. Als de televisie uit is. In haar eigen taal en ook in het beetje Nederlands dat ze kent.

Edyta vertelt hem wat voor weer het is. Ze vertelt hem wat ze op weg naar zijn huis gezien heeft: een groep toeristen die de straat blokkeerde, een stadsbus met een negerin achter het stuur, een gebouw met een steiger waaraan een enorme reclameposter is gehangen. Een liggende vrouw in bikini. Niet duur, die bikini.

Ze zingt slaapliedjes voor hem, in haar eigen taal, de liedjes die ze voor Agnieszka zong toen zij klein was en bijna de hele dag sliep of moest gaan slapen. Als ze zingt dan denkt ze aan haar.

Soms denkt ze dat hij naar haar borsten kijkt. Dat weet ze wel zeker. Dan lichten zijn pupillen op. Eerst vond ze het vervelend. Dan wendde ze haar blik af en waste ze hem vlugger dan anders. Ruwer. Of had ze moeite hem zijn eten te geven. Maar nu weet ze dat hij naar haar kijkt en wast ze zijn gezicht grondig, langzaam. Extra langzaam. Ze laat haar vingers heel langzaam van zijn linkeroor naar zijn hals glijden en ze lacht naar hem.

Ze is minstens vijftientig jaar jonger dan de vrouw met wie hij getrouwd is, die iedere ochtend de deur voor haar opendoet en dan naar haar werk gaat. Meestal staat de televisie al aan en kijkt ze ook naar het scherm, luistert ze naar de stemmen. Van de reclames leert ze het meest. Het Nederlands wordt duidelijk uitgesproken en de teksten verschijnen vaak ook nog in beeld. Ze leest de woorden en probeert de zinnen te onthouden. Ze herhaalt zinnen hardop en kijkt naar de man en probeert aan zijn ogen af te lezen of ze het goed uitspreekt.

Het intro van een nieuwsbulletin. Licht flitst over het bed. Ze pakt het bakje, legt het washandje erin en brengt het naar de keuken. Zet het in de gootsteen. Als ze terug is in de kamer gaat ze weer bij het bed zitten. *Middageditje* is bezig. Twee vrouwen staan naast elkaar achter een desk. De blonde vrouw zegt: Het dorp reageert geschokt.

Op de achtergrond verschijnt een kaart van Nederland. In het noorden is een rode stip geplaatst. Er staat een naam bij die ze moeilijk uit kan spreken.

De andere vrouw zegt: De verslagenheid is groot.

Edyta kent het woord verslagenheid niet. Ze herhaalt het in haar hoofd. Hoe de vrouw erbij kijkt. Het is een zwaar woord.

Het bulletin gaat verder. De vraag is: Hoe kon de hond in de slaapkamer komen? Beelden van een straat met geparkeerde auto's. Kinderen kijken naar de camera. Een stem van een man vertelt dat de hond anderhalf jaar bij de familie was. Dan zegt de stem: De baby was acht dagen oud. Het gezin was erg gelukkig.

Edyta begrijpt wat er gebeurd is.

Een vrouw krijgt een microfoon voor haar mond en ze zegt: Ik zag ze bijna iedere dag lopen.

Op de achtergrond fietst een jongetje.

Edyta kijkt naar de man. Zijn ogen zijn groot. Hij staart naar het toestel. Het is alsof hij zijn kiezen op elkaar zet, maar dat kan hij niet meer. Daar zit geen kracht meer in. Ze wacht tot hij met zijn ogen knippert, maar dat duurt heel lang en ze verplaatst haar blik naar de televisie en ze kijkt recht in de gele ogen van een hond. Hij kijkt ook. Zijn ogen veranderen weer, de glans verdwijnt en zijn mond gaat een stukje open en hij draait even zijn ogen naar de stenen muur naast het bed en Edyta kijkt ook en tussen de fotolijstjes die aan de muur hangen ziet ze een foto van net zo'n hond die tegen een achtergrond van struiken op een grasveld staat.

De bel rinkelt in het trapportaal en Evana draait zich om in bed, kijkt naar de wekker, dan naar het spijlenbed, en langzaam dringt het tot haar door wie er aan de deur kan staan. Ze loopt naar het trappenhuis – haar rug, haar bekken, haar benen doen pijn – trekt aan het touw en een vrouw komt de drie trappen op gelopen. Ze ademt zwaar. Grijs haar dat bruin geveerd is. Een lange jas. Lippenstift. Hallo, zegt de vrouw en ze stelt zich voor en noemt de instantie waar ze voor werkt en ze schudden elkaar de hand. De vrouw herhaalt Evana's naam en kijkt naar de tatoeage op haar hand, een kruis en drie puntjes, net als Steven heeft, en in de ogen van de kraamhulp ligt de on-

zekerheid – of is het angst? – die ze wel vaker ziet bij mensen die denken dat ze de betekenis van die puntjes kennen.

De vrouw vraagt niet waar het kind is. Ze vraagt waar de papieren zijn.

In de slaapkamer.

Ze gaat de kraamhulp voor, wankel, langzaam, ze houdt zich vast aan de deurpost. Het kind ligt te slapen. Ga maar weer liggen, zegt de kraamhulp. Ze voelt een hand tegen haar rug, koud. Evana gaat op bed zitten en draait zich op haar zij. Ze schuift een kussen tussen haar benen.

Alles ligt daar op de kast.

De kraamhulp zet haar tas op de vloer, loopt naar de kast, pakt de papieren, gaat op de stoel zitten waar de verloskundige ook op zat en neemt de papieren door.

Als alles is ingevuld kijkt ze naar het bed, kijkt even naar het kind, legt een vinger onder zijn hand en licht zijn hand op.

Hoe heet-ie? vraagt ze en Evana geeft antwoord en de kraamhulp zegt: Hoi Max.

Ze legt haar hand even op het voorhoofd van het kind, precies zoals zij eerder ook deed. Tegen Evana zegt ze: Wat doet hij het goed.

Dan pakt ze haar tas. Ik heb iets voor hem, zegt ze. Ze haalt wat spullen uit haar tas – papieren, een krant, een agenda en een pakje – en dat pakje geeft ze aan Evana en als ze de papieren op het dekbed legt en de krant erbovenop zien ze allebei de vette letters van de kop.

HOND BIJT BABY DOOD.

Er staat een foto bij van een zwarte hond. Ondanks dat de foto vlekkelig is, herkent ze de hond meteen.

Evana staart naar de krant, het kind beweegt zijn handjes in zijn slaap, knippert een paar keer met zijn ogen en slaapt dan verder, en de kraamhulp zegt: Sorry hoor, sorry hoor.

Ze vouwt de krant weer dicht.

Jezus, zegt ze en ze komt iets overeind van de matras. Een kussen schuift op de vloer.

De kraamhulp zegt: Sorry. Als ik dat geweten had.

Evana kijkt de vrouw aan. Laat eens kijken.

De kraamhulp zegt: Ben jij gek? Sorry hoor. Hij lag bij mij op de trap en ik heb hem gewoon in mijn tas gestopt. Sorry.

Laat me even kijken, zegt Evana weer.

De kraamhulp kijkt naar haar, als een moeder naar een kind, en ze zegt: Ik gooi hem wel bij het oud papier. Dat soort dingen hoeft jij niet te lezen.

Laat kijken.

Ze houdt de krant tegen haar borst. Dat is niks nu. Geloof me.

Ik woon godver hier.

Ze wil overeind komen maar ze voelt een steek onder in haar rug en gaat weer liggen.

Doe maar rustig, zegt de kraamhulp. Het is echt beter zo. Ze wijst naar het cadeautje dat Evana nog altijd in haar handen heeft, en zegt: Pak dat maar uit, dan kan ik je daarna onderzoeken. Kijken hoe het met je hechtingen gaat.

Ik krab je ogen eruit, denkt Evana. En dan godver kijken hoe het met jouw hechtingen gaat.

Maar omdat ze niet de kracht heeft nog iets te zeggen en omdat het rode papier met de strik voor haar staat te glinsteren pakt ze het cadeautje uit. In het pakje zit een wit met roze rompertje waar de afbeelding van Winnie de Poeh op gedrukt is. Winnie de Poeh heeft zijn handen op zijn knieën, hij houdt zijn rug gebogen en Knorretje springt over hem heen. Haasje over. Voor hen stuitert Teigetje. Ze lachen alle drie.

En dan nemen we een hond.

Dat is de zin die constant door Emma's hoofd schiet. De zin die alles veranderde. Het was Emma die deze zin uitsprak en hij weet dat zij het was. Hij weet het.

En nu? Er is heel veel stilte om haar heen en heel veel ruimte in het huis en ook in haar hoofd heersen stilte en ruimte, vreemd ge-

noeg. Ze heeft weleens een film gezien waarin een vrouw een moeder speelde die radeloos was. Dat was gespeeld. Emma, op haar beurt, is stil. Emma beweegt niet. Emma schreeuwt niet. Emma denkt: En dan nemen we een hond, want ook al is er niets meer om haar heen, helemaal niets, haar gedachten zijn nimmer leeg en die gedachten proberen orde te brengen, vechten tegen de paniek, richten zich op hem en op zijn gedachten. Hij weet het. Hij denkt hetzelfde. Het is mijn schuld. Ga niet weg. Waar is het begonnen? Denk aan waar het begonnen is, Emma.

Met hem op een terras aan de Grote Markt. Met BB.

Die naam. Hij had lang haar en kon goed tennissen en hij heeft dezelfde initialen als Björn Borg. Na zijn eerste wedstrijden werd hij BB genoemd. Iedereen in Groningen noemde hem zo, ook nadat zijn haar eraf was, en Emma nam die naam over. In bed klonk het lief. Nu kan ze het niet meer uitspreken. Als ze denkt aan die naam doet het pijn.

Het was al donker en nog altijd warm en ze zat naast hem op een houten bank onder de luifel van het café. Ze herinnert zich zijn zwarte jas van een duur merk waar ze tegenaan zat, in die terrasstoelen. Hij dronk bier, zij dronk rosé. Details. Hij had een sporttas bij zich. Ze herinnert zich dat hij getraind had en dat hij haar had gebeld en gevraagd of ze nog iets wilde gaan drinken. Op de goeie afloop. Het was lekker weer.

Toen was ze al gestopt met roken. Ze denkt dat hij toen ook al gestopt was, maar dat weet ze niet zeker. Nu rookt ze weer. Ze heeft sigaretten gevonden in de keukenkast. Door vrienden vergeten na een feest. Mijn verjaardag? Oud en Nieuw? Misschien zijn deze sigaretten van de housewarming? Het zijn lichte Marlboro's. Ze neemt een trekje, voelt de rook zwaar in haar longen en als ze de rook uitblaast en ziet dat een van de gaspitten op het fornuis nog brandt, draait ze de knop om.

Toen ze op dat terras zaten, heeft ze gezegd: Niet zo'n klein prulbeest. Ze kan zich precies herinneren hoe ze het zei en als ze nu die woorden herhaalt, merkt ze dat haar mond dezelfde trekken krijgt

als toen. Ze herinnert zich dat hij lachte en knikte, alsof hij daar al vanuit gegaan was.

Er zaten twee blonde meisjes vlak bij hen op stoelen met een zitting die leek op riet maar die van kunststof was. Chromen buizen. Een van hen droeg een bril en keek af en toe over haar schouder naar hem. Ze herinnert zich het glas dat kapot viel toen hij tegen de tafel stootte. Een meisje haalde een veger en blik van achter de bar en hij pakte de grootste scherven op, legde ze op het blik en veegde de glaspinters bij elkaar. Hij vroeg het meisje of ze haar stoel iets wilde verschuiven en dat wilde ze wel. Details zijn het. Een stoel verschuiven. Eerst dat glas, daarna die stoel.

En toen ze terugliepen naar huis, een paar straten verderop, sloeg hij zijn arm om haar heen en zei hij: Ik maak echt een goeie kans. Echt. Met mijn cv maak ik echt een goeie kans.

Dit keer heeft Evana een stevige tak meegenomen naar het grasveld in het park. Uit de boom gewaaid na de storm van afgelopen weekend. Ze heeft de zijtakken eraf gebroken en nu slingert ze het stuk hout door de lucht en ondanks dat dit te zwaar is voor de hond worstelt hij ermee en zeult hij de tak het gras over. Hij struikelt als de tak in het gras blijft steken, wordt driftig. Ze helpt hem, gooit de tak nog een keer door de lucht. Het hout draait als de wieken van een helikopter, vertraagd als in een film. Dan pakt ze de tak op en laat de hond erin bijten. Ze zegt: Goed zo, Sirius.

De hond gromt en kauwt op het hout en kijkt naar haar op. Ze trekt aan de tak. De hond hapt en bijt.

Goed zo, zegt ze weer.

De kraamhulp gooit de krant in de doos met oud papier die in het trapportaal staat. Evana wacht tot de vrouw terug is in de kamer. De kraamhulp vraagt of ze wil gaan liggen en haar onderbroek uit wil doen en ze kijkt naar haar hechtingen. De vrouw praat onophoudelijk. Tussendoor drinken ze thee en Evana eet brood waar de kraam-

hulp een dikke laag boter en weinig kaas op heeft gedaan en de vrouw praat over haar eigen kinderen. Als Max wakker wordt en de kraamhulp het kind oppakt en bekijkt, staat Evana op. Even naar de wc, zegt ze. Haar spieren zijn stijf. Ze voelt bloed lopen. Ze loopt naar de hal – haar voeten schuiven over de plankenvloer – en ze doet de deur naar de trap open, haalt de krant uit de oudpapierbak, sluit de deur en gaat de wc binnen. De knip op de deur. Onderbroek naar beneden, kraamverband in de vuilnisbak. Zitten. Ze slaat de krant open, leest opnieuw de kop en kijkt dan naar de foto. De hond heeft een ingescheurd linkeroor en op zijn kaak zit een grijze plek. Zijn ogen zijn geel.

Bloed drupt in de toiletpot. Ze leest flarden van het bericht.

Een acht dagen oude baby. In Friesland. Doodgebeten door de hond van het gezin. De moeder trof het jongetje aan. Op zijn slaapkamer. Toen ze bij het kind keek. De baby is vrijwel zeker door de hond uit de wieg gehaald. En doodgebeten. Vader alarmeerde de ambulancedienst. Politie verwijderde de hond uit het huis. Hond was eigendom van het gezin. Door de politie in beslag genomen. Onderzoek. Daaruit bleek dat hij de baby had gebeten. De hond zal worden afgemaakt.

Ze piest. Het doet pijn. Die laatste woorden herhalen zich in haar hoofd.

De hond zal worden afgemaakt.

Ze kijkt naar de grote foto naast het artikel. Ze ziet bomen, daarachter een huis, en de achterkant van een politiebusje. Het huizenblok is nieuwbouw met rechthoekige ramen, voortuinen. Het politiebusje staat voor een conifeer, met zijn neus tegen een muurtje dat een tuin omheint. Op de voorgrond een donkerblauwe auto. Alles op de foto is verstild, er zijn geen mensen te zien, geen vogels, geen blad aan de bomen beweegt.

Ze staat op. Rode vlekken in de pot, uitlopers. Ze spoelt door. Ze haalt een nieuw kraamverband uit het pak dat in de hoek staat, legt het in haar onderbroek en dan hijst ze haar broek op, scheurt het bericht uit en gooit de krant weer in de doos. Het stuk papier legt ze

eerst op de bovenste plank van het kastje in het trapportaal en aan het einde van de middag, als de kraamhulp uitgepraat is en naar huis wil gaan en tot morgen zegt, antwoordt Evana: Ik dacht het niet.

De kraamhulp vraagt wat ze daarmee bedoelt.

Jij hoeft echt niet terug te komen.

Ik zal het melden, zegt de vrouw en ze vertrekt.

Ze geeft Max de borst, moeizaam, bibberend over haar hele lichaam, met vermoeide armen en een stijve nek, en als het kind slaapt, haalt ze het knipsel uit de kast, loopt ermee door het huis alsof het een enorm gewicht heeft, en stopt het in de kleine kamer aan de voorkant van het huis in een mapje en dat mapje legt ze in de kast, tussen giroafschriften, ongeopende post, een aanmaning van de woningbouwvereniging, een verjaardagskaart en briefjes die Steven haar geschreven heeft en die hij in het huis neergelegd heeft, voor haar. Ooit.

Ik kom laat thuis.

Slaap lekker.

Boef, ik hou van je.

Ze gooit de briefjes in de hoek achter de tafel, sleept haar lichaam de kamer door en gaat op bed liggen.

Die middag belt ze de moeder van Steven. Die feliciteert haar, vraagt of het goed gegaan is en of de jongen gezond is, en Evana geeft korte antwoorden en de moeder van Steven zegt: Ik kom er meteen aan.

De ademhaling van de man gaat snel. Edyta staat op. Ze heeft de neiging de gordijnen open te schuiven, om hem een ander beeld te gunnen, maar hij kan het licht niet verdragen, en het enige wat in haar opkomt is de afstandsbediening te pakken en de televisie uit te schakelen. De kamer is schemerig. De man ademt uit, lijkt tot rust te komen. Edyta loopt naar de achterkant van het bed, schuift tussen het bed en de televisie door en kijkt naar de foto. Een baby, denkt ze. Een baby. De hond staat op een grasveld. Achter hem zijn hoge bomen en een huisje van een speeltuin, met een rood dak. De hond is van opzij

te zien en hij houdt zijn kop naar de fotograaf gedraaid. Zijn voorpoten stevig in het gras, zijn staart omhoog, zijn oren ook omhoog. Een oor buigt iets om. Is dat deze hond?

Hij heeft haar gevolgd, met zijn ogen, en ook hij kijkt naar de foto. Als hij op zou kunnen staan dan zou hij de foto van de muur halen en hem wegstoppen. Ze ziet het aan hem. Liep hij met deze hond in het park? Ze komt iets dichterbij, kijkt naar het speelhuisje. Er zit een glijbaan aan en in de zijkant zitten twee grote ronde gaten, als ramen. In een van de ramen meent ze het hoofd van een kind te zien. Het kind heeft een muts op.

Edyta zegt: Chris.

Voor het eerst in tijden spreekt ze zijn naam uit, zachtjes en langgerekt, op een toon van: Ik moet je iets vragen. Op een toon waarop ouders tegen hun kind praten wanneer ze weten dat het iets ondeugends gedaan heeft, maar ze het kind geen straf zullen geven omdat het besef van die ondeugd al straf genoeg is.

Is dat deze hond?

De man probeert zijn ogen stil te houden. Het lukt hem niet. Hij knippert met zijn ogen.

Het is hem, zegt ze. Het is hem, hè. Mijn god.

Ze pakt het lijstje van de haak. De man volgt haar weer. Ze zegt: Dat is de hond, van net?

Ze bekijkt de foto van dichtbij, draait het lijstje zodat het niet spiegelt. De hond heeft een grijze plek bij zijn kaak. Een sterke hond. Dan legt ze de foto op tafel en gaat ze naar de keuken. Ze drinkt wat water. Acht dagen, denkt ze. De keukendeur staat open. Ze kijkt om de deurpost. In de betegelde tuin staan een bank, een paar bakken met planten erin, een regenton, een fiets. Het hok is gemaakt van een aantal staande balken waar een dwarsligger op steunt. Daarbovenop een stuk golfplaat dat gescheurd is. Op de vloer ook stoeptegels. Het doet haar denken aan het kippenhok bij haar ouders in Legnica, maar dan met steviger gaas. Dikkere balken. Grof gaas. Er groeit gras tussen de tegels. Mos op de stoepranden die tegen de schuur aanlig-

gen. Aan de zijkant van het hok is een poort van grove planken met hetzelfde gaas ervoor. Met een schuif zit de poort dicht.

Ze gaat de keuken weer in en pakt een appel en een banaan van de fruitschaal. Ze schilt het fruit en maakt het fijn met de staafmixer. Dan gaat ze naar de kamer. Ze gaat bij het bed zitten en legt haar hand op zijn arm. Traag opent hij zijn ogen. Zijn gezicht kent geen uitdrukking, de spieren in zijn gezicht staan stil. Hij kijkt naar haar. Ze zegt: Ik heb fruit.

Ze gaat zitten, legt haar handen in haar schoot en kijkt naar haar handen.

Heer, zegen ons en deze gaven die wij van uw mildheid zullen ontvangen. Amen.

Met een lange plasticlepel roert ze de fruithap. Hij knippert met zijn ogen. Ze houdt hem een klein beetje fruit voor. Zijn mond beweegt heel langzaam. Ze houdt de lepel tegen zijn mond en hij zuigt, haast krachteloos, en dan laat ze hem happen en slikken.

Emma gaat naar buiten, waar de filmploegen stonden, achter die blauwe auto, en fotografen die hun lenzen richtten op hun huis. Veertien dagen zijn er verstreken. Besef van tijd heeft ze niet meer. De eerste acht waren een compleet leven. De kleine week daarna heeft ze niet geslapen, minuten duurden een eeuwigheid en tegelijkertijd bestonden die minuten niet.

Ze luistert naar het zachte piepen van de voordeur die hij opentrekt alsof het hun huis niet is. Dat was het wel, een tijdje, maar nu niet meer. Het huis is nu van iedereen. Hij houdt de deur in zijn hand, zijn andere hand tegen haar rug ondersteunt haar. Ze lopen het tegelpad af. Het is warm. De lucht is broeierig, in haar hoofd is het broeierig. Voor het hek liggen bloemen. Aan het hek hangt een ballon. Er ligt een teddybeer, een pop, en aan een van de spijlen van het hek hangt een briefje te dwarrelen in de warme lucht.

Ze lopen langs de huizen. Ze kijkt naar de trottoirtegels waar haar schoenen overheen gaan. Of glijden de tegels onder haar door?